

GYÓGYPÆDAGOGIA.

Különös hangzású szó, az igaz! Meg is ütköztek rajta már sokan, sőt megvallom, magam sem voltam különben vele eleinte, ha hallottam, vagy olvastam felőle; és kijelentem, hogy szívesen irnék helyébe bármi más jó magyar nevet, ha volna, de mivel ilyet ajánlani nem tudok, arra fogok törekedni, hogy e furcsa nevű, de nemes hivatású intézmény feladatát és szervezetét röviden megvilágítsam.

Gyógypædagogia alatt az általános nevelés-tudománynak azon ágát — mondjuk emberbaráti ágát — értjük, mely a testileg és szellemileg fogyatékos gyermekek szakszerű nevelésével és tanításával foglalkozik. Egészen új intézmény s csak a XIX. században kezdték behatóbban kultiválni a külföldön is; hazánkban 1802-ben állították fel az első gyógypædagogiai tan- és nevelőintézetet siketnémák számára Váczon.

Mindazok a nevelési elvek, módszerek és eszközök, melyeket a tapasztalás az általános pædagogia terén meghonosított, érvényben vannak itt is azzal a különbséggel, hogy előbbi a normális észtehetségű és érzékű gyermek fejlődésképes lelkét veszi működése alapjául, utóbbi pedig kizárólag oly korlátolt szellemű gyermekekkel foglalkozik, a kiknél hiányzik ama források egyike, melyből a lélek képzetkincsét meríti — vaknál a látás, siketnél a hallás, — vagy a kiknél a szellemi élet rendellenességeivel állunk szemben: minők a gyöngélméjűek.

Gyógypædagogiai nevelésre és tanításra szorultak ezek szerint:

a vakok és siketnémák, az egyiknél a látást, a másiknál a hallást igyekezik pótolni speciális módszerével és a többi érzékek fokozottabb működtetésével;

ide tartoznak továbbá a különféle *gyöngélméjűek*; ezeket megértelmi fejlődésükhöz képest megfelelő ismeretekre tanítja és oly könnyű kézimunkák elvégzésére képesíti, melyekkel azután maguk keresik meg azt a csekélységet, a mire szerény igényeik mellett az életben szükségük lehet;

ide sorozandók még az *erkölcsi elmezavarban (moral insanity)* szenvedők, más szóval azok a szegény kiskorú gonosztevők, vagy gonosztevő-jelöltek, a kiknek nagy része javítóintézetekben nyer elhelyezést;

de ide számítjuk végül a *nehézkóros (epileptikus)* és

a *beszéd fogyatékos* gyermekeket is, jóllehet ezek szellemi képesség tekintetében legtöbbször a normális gyermekekkel egy színvonalon állanak, — sőt azokat nem egyszer túl is szárnyalják, — mindennek daczára fogyatkozásuknál fogva külön elbánásban kell őket részesíteni.

Ezek számára részint zárt intézeteket (internatus) állít, részint külön iskolákat nyit, vagy gyógyító taniolyamokat rendez a Gyógy-pædagogia.

Régen bebizonyított tény azonban, hogy a legjobb intézet, a legjobb szabály és a legkipróbáltabb módszer is csak akkor felel meg céljainak, ha azok, a kikre gyakorlati értékesítésük bizva van, igazi hivatás-szeretettől áthatva végzik kötelességüket s bírják azt a véghetetlen türelmes szeretetet, mely nélkül gyógy-pædagogus elsem képzelhető. A gyógy-pædagogiai oktatás terén működő szakférfiaknak ismerniök kell a szellemi rendellenességeket és fogyatkozásokat; az érzékszervek működését s az itt előforduló rendellenességeket, fogyatkozásokat; tisztában kell lenniök a beszédhibák különböző fajaival és érteniök kell azok gyógyításához és kezeléséhez, szóval annak, a ki a gyógy-pædagogiai oktatás-terére lép, szakemberré kell lennie, és a tanítóképző-intézetben szerzett ismereteit a fogyatékosok speciális neveléstanával ki kell bővítenie. Épen azért a Gyógy-pædagogia arról is gondoskodik, hogy kellő számú szakember felett rendelkezzen. E célból gyógy-pædagogiai tanítóképző-tanfolyamot tart fenn, melyre oly képesített elemi vagy polgáriskolai tanítókat vesz fel, a kik gyakorlatilag is működtek már, hogy ezek azután az általános pædagogia terén szerzett tapasztalataikat, a szükséges szakismeretekkel kibővítvé, e téren is annál hathatósbban érvényesíthessék. A szaktanfolyam jelenleg Váczon működik s két évig tart; ez idő alatt a jelöltek részint előadásokat hallgatnak a felsorolt fogyatékosok speciális boncz-, élet- és lélektanából, különös tanítási módszereiből és a beszédhibák kezeléséből, részint tanítási gyakorlatokat tartanak a különböző intézetekben; ők végzik egyúttal az internátusban elhelyezett növendékek feletti közvetlen felügyeletet is.

A gyógy-pædagogiai oktatás terén működő szakemberek jogairól és kötelességeiről külön szabályzatok intézkednek s közvetlen a vallás- és közoktatásügyi miniszterium fenhatósága alatt állanak.

A VII. ügyosztály és annak nagytudományú és nemesszivű vezetője návai Szabó Sándor dr. miniszteri tanácsos intézi a gyógy-pædagogiai oktatás ügyeit. Az ő nevéhez fűződnek hazánkban a gyógy-pædagogiai oktatás terén újabban elért vívmányok; hogy többet ne említsék, ő hozta létre és szervezte a gyógy-pædagogiai intézetek országos szaktanácsát is, ezen elsőrangú humánus intézményt, melynek szava döntő befolyással bír minden fontosabb gyógy-pædagogiai ügy elintézésénél. Aránylag rövid három évi működése alatt öt új intézetet létesített és bizott szakférfiak vezetésére a szaktanács; Kolozsvárt vakok számára, Kecskeméten vakok és siketnémák számára, a főváros két oldalán pedig gyöngyelemjűek számára nyitott iskolákat. Pedig — különösen a gyöngyelemjűek iskolájának — nagyon sok ellenzője akadt; ám a szaktanács

még sem riadt vissza, sőt a feltornyosult akadályok ellenére is létrehozta az intézményt; s a következmények igazolták a szaktanács eljárását, mert az iskola szükséges voltát csakhamar felszaporodott népessége a legvilágosabban bebizonyította. Sok vizátságot szüntettet meg a szaktanács az által is, hogy a káros kísérletezésnek sok tekintetben alávetett siketnémaoktatást *egységes*, kötelező tanterv kidolgozásával rendezte. Mindehhez még csak azt kívánom megjegyezni, hogy a szaktanács felügyelete alatt hazánkban körülbelül 20 intézetben foglalkoznak a fogyatékosok nevelésével.

Valóban krisztusi szellem ez és az igazi keresztyén emberszeretet lángja lobog azok lelkében, a kik fáradságot nem kimélve, majdnem csodákat mívelnek e szerencsétlenekkel! Legyen szabad ezen állításon néhány példával is megvilágítani: vajjon nem a legnemesebb emberszeretet munkáját végzi-e az az ember, a ki fölszedi az utcán, előhozza a lakás valamelyik félreeső zugában rejtegetett, a világ elől állszegényből eldugott, mindenkitől megsajnálta gyöngélméjűeket, félbolondokat, hülyéket, azután hosszas, lélekölő munka után megtanítja őket imádni az istent, szeretni embertársaikat és rászoktatja őket arra, hogy hasznos munkálkodásban töltsék el életüket?

Avagy nem csudával határos-e annak a munkája, a ki a szegény siketnémának visszaadja a nyelvet, mikor megtanítja őt arra, hogy a szót ajkaink mozgásáról olvassa le s kérdéseinkre értelmes, hangos feleletet adjon?

Láthatjuk ezekből is, mily fontos szerepe van a társadalomban a Gyógy-paedagógiának: kiegészíti népoktatási törvényünket s azokat részesíti a cultura áldásaiban, a kire ezen törvény nem terjed ki.

És most még egyet! Külföldön az ilyenféle intézetek legnagyobb részét társadalmi úton: magánadakozásokból, kegyes hagyományokból, gyűjtések útján és társulatok tartják fenn s csak egy-kettőt tart fenn az állam. Hazánkban a gyógy-paedagógiai oktatásról az állam gondoskodik ugyan, de azért nagy hibát követnénk el, ha azt hinnők, hogy társadalmunknak e tekintetben többé semmi tennivalója nincs. Van, és pedig első sorban az, hogy az egyes intézetekből kikerült növendékeket vegye pártfogásába és támogassa őket, ha egyébbel nem, hát jószívű bánásmóddal igyekezzék elviselhetőbbé tenni sorsukat; másodsorban pedig az, hogy kiki tehetsége szerint igyekezzék vagyonából egy csekélyke részt e szerencsétlenek segítségére feláldozni. Minden intézettel kapcsolatosan tevékeny gyűjtőbizottság működik, a mely a legkisebb adományt is elfogadja az intézetből kikerült iparosok, munkások támogatására.

Könnýítsük meg az emberszeretet munkáját azoknak, a kik e szerencsétlenek megmentésén fáradoznak

ELLENBACH MÁTYÁS.